

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
**“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ
ТА ВІЗУАЛЬНОЇ ПСИХОДІАГНОСТИКИ”**
(для магістрів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено кандидатом психологічних наук, професором кафедри загальної та практичної психології *О. Л. Туриніною*

Затверджено на засіданні кафедри загальної та практичної психології (протокол № 9 від 04.06.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Туриніна О. Л. Навчальна програма дисципліни “Актуальні проблеми загальної та візуальної психодіагностики” (для магістрів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 14 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Актуальні проблеми загальної та візуальної психодіагностики”, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Актуальні проблеми загальної та візуальної психодіагностики” входить до програми професійної підготовки психологів.

Мета вивчення дисципліни — розширити діапазон теоретичних знань з основних проблем і напрямів розвитку загальної та візуальної психодіагностики, вивчити її основні методи, а також сформувати практичні вміння та навички психодіагностичного дослідження особистості (її станів, процесів та окремих рис), вміння за зовнішнім виглядом та особливостями поведінки визначати психологічні особливості людей.

Зазначена мета зумовила зміст програми дисципліни, що складається з розділів про теоретичні засади психодіагностики, її методи, зміст роботи психодіагноста та проблеми візуальної психодіагностики.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН *дисципліни* **“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ТА ВІЗУАЛЬНОЇ** **ПСИХОДІАГНОСТИКИ”**

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Психодіагностика як наука і практична діяльність
1	Теоретичні засади загальної психодіагностики
2	Основні методи психодіагностики
3	Особливості психодіагностичного процесу.
4	Зміст психодіагностичної функції психолога
5	Проблеми комп'ютеризації психологічних досліджень
	Змістовий модуль II. Візуальна психодіагностика як складова психодіагностики
6	Використання візуальної психодіагностики у практиці ділової взаємодії
7	Психологічні відмінності людей та їх зовнішні прояви
8	Графологія і пізнання особистості
Разом годин: 108	

ЗМІСТ
дисципліни
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ТА ВІЗУАЛЬНОЇ
ПСИХОДІАГНОСТИКИ”

Змістовий модуль I. Психодіагностика як наука і практична діяльність

Тема 1. Теоретичні засади загальної психодіагностики

Предмет та завдання психодіагностики.

Структура та стан сучасної психодіагностики. Зв'язок психодіагностики з іншими науками.

Виникнення і етапи розвитку психодіагностики. Школи, напрями у психодіагностиці. Стан розвитку сучасної психодіагностики.

Психодіагностична література: наукові повідомлення, довідково-методичні видання, інструктивні матеріали, популярні видання. Професійні та популярні методики психодіагностики. Критерії об'єктивності у психодіагностиці. Професійно-етичні принципи у психодіагностиці.

Основні тенденції розвитку психодіагностики.

Література: [3; 9; 12; 13; 18; 21; 30; 38; 40]

Тема 2. Основні методи психодіагностики

Поняття про об'єктивний, суб'єктивний та проєктивний підходи у психодіагностиці.

Класифікації психодіагностичних методик. Засади класифікації психодіагностичних процедур.

Вербальні та невербальні психодіагностичні методики: об'єктивні тести, стандартизовані самозвіти, проєктивні техніки, діагностичні психодіагностики, стандартизовані та експертні методики.

Метод тестів у психодіагностиці.

Теорія розвитку тестів. Допсихологічні тести, розробка психологічних тестів.

Тестологія і психодіагностична практика. Переваги та проблеми використання тестового методу у психодіагностиці.

Види тестів у психодіагностиці за спрямованістю, формами процедури дослідження, характером тестових завдань, часом виконання. Визначення надійності тесту. Валідність. Стандартизація.

Метод опитування у психодіагностичній практиці.

Види опитувальників: біографічні, інтересів, мотивів, установок, цінностей. Форми питань та прогнозування результатів. Проблема достовірності особистісних опитувальників. Фактори, які детермінують відповіді на питання.

Проективна техніка.

Теоретичне обґрунтування проективного підходу до психодіагностики особистості. Роль наукових праць Ф. Гудинафа, Г. Мюроя, Х. Морган, Г. Роршаха, Л. Франка в розвитку проективної психодіагностики.

Загальна характеристика проективних способів вивчення особистісних особливостей.

Основні різновиди проективних методик: структурування, конструювання, інтерпретації, доповнення, імпресії, катарсиса, графічні.

Спостереження як метод психодіагностичного дослідження.

Поняття про наукове спостереження. Особливості використання методу спостереження у психодіагностичній практиці.

Принципи використання методу спостереження.

Переваги та недоліки методу спостереження.

Класифікація спостережень: від ступеня залученості психодіагноста в середовище; характеру взаємодії із суб'єктом; об'єкта спостереження; часу дослідження; характеру реєстрації даних; ступеня стандартизованості процедур.

Етапи наукового спостереження. Різновиди процедури реєстрації результатів. Типові помилки у психологічному спостереженні.

Соціометричний метод дослідження групи.

Загальна характеристика методу. Основні поняття та процедура соціометрії.

Поняття про соціометричні критерії. Види критеріїв.

Соціоматриця. Соціограма. Типи соціограм.

Експертне оцінювання у психодіагностиці.

Сутність та специфічні особливості експертного оцінювання. Поняття моніторної групи. Етапи оцінювальної діяльності експертів. Імпліцитна оцінка. Експлікація оцінки. Типи вимірювальних шкал. Причини порушення достовірності результатів експертизи.

Використання контент-аналізу у психодіагностичній практиці.

Контент-аналіз як різновид методу дослідження продуктів діяльності. Основні етапи контент-аналізу. Можливі помилки при реалізації контент-аналізу.

Література: [2; 8; 9; 13; 18; 22; 30; 38;]

Тема 3. Особливості психодіагностичного процесу

Поняття психологічного діагнозу. Діагностичні ознаки (за Л. Виготським). Характеристика симптоматичного, типологічного, етіологічного діагнозів. Етапи психодіагностичного вивчення особистості.

Основні умови ефективного використання методів психодіагностики в діяльності практичного психолога. Критерії ефективності практичної роботи психодіагноста.

Література: [1; 2; 9; 12; 15; 16; 21; 30; 39; 40]

Тема 4. Зміст психодіагностичної функції психолога

Визначення домінуючої орієнтації перцептивної сфери.

Психодіагностика потребно-мотиваційної сфери та саморегуляції. Оцінювання інтелектуально-пізнавальної сфери особистості. Діагностика екзистенціально-побутової сфери особистості. Дослідження морально-етичної сфери особистості. Оцінювання дієво-практичної сфери особистості. Психодіагностика сфери відносин особистості.

Література: [2; 4; 5; 12; 15; 19; 20]

Тема 5. Проблеми комп'ютеризації психологічних досліджень

Історія розвитку ідей про можливості формалізації психологічних досліджень.

Прикладні психологічні дослідження з використанням комп'ютерів. Загальна характеристика автоматизованих діагностичних методик, які використовуються у вітчизняній психологічній практиці.

Література: [3; 4; 6; 10; 13; 14; 20; 30; 38; 40]

Змістовий модуль II. Візуальна психодіагностика як складова психодіагностики

Тема 6. Використання візуальної психодіагностики у практиці ділової взаємодії

Зв'язок візуальної психодіагностики з іншими науками про людину. Основні напрями візуальної психодіагностики.

Урахування даних візуальної психодіагностики у практиці підбору і відбору кадрів, при проведенні управлінських нарад, коригування поведінки під час виступу перед аудиторією.

Основні та додаткові параметри людини як джерела психологічної інформації: стать, вік, конституція, темперамент, голова, обличчя, хода, руки, постава, жести, міміка.

Література: [3; 4; 6; 10; 13; 14; 20; 30; 38; 40]

Тема 7. Психологічні відмінності людей та їх зовнішні прояви

Типологічні особливості людей та їх зовнішні ознаки.

Типологія Е. Кречмера, І. Шелдона, І. Павлова.

Візуальна характеристика типів темпераменту. Сумісність різних типів темпераменту і її врахування у практиці управлінської діяльності.

Мімічні особливості людини та їх характеристика.

Обличчя людини як об'єкт психологічного пізнання. Фізіогноміка як напрям візуальної психодіагностики.

Рука людини як джерело знань у візуальній психодіагностиці.

Хірологія як один з напрямів вивчення зовнішніх особливостей людини. Особливості використання знань з дерматогліфіки в різних галузях народного господарства.

Мова тілорухів та її діагностика практичним психологом.

Постава і хода, їх характеристика, зв'язок із фізичним та психічним станами людини. Мова рук, жести та їх інтерпретація.

Література: [3; 8; 9; 12; 13; 18; 21; 30; 38; 40]

Тема 8. Графологія і пізнання особистості

Поняття графології. Зв'язок почерку з деякими психічними особливостями людини. Почерк і стать. Почерк і вік. Почерк і освіта. Почерк і професія. Почерк і конституція людини.

Література: [2; 3; 4; 12; 16; 18; 22; 31; 38; 40]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Почерк і його залежність від біологічного та психічного станів людини.
2. Дослідження почерку як метод візуальної психодіагностики.
3. Основні ознаки почерку та їх психологічна характеристика. Зв'язок почерку з деякими психічними особливостями людини.
4. Постава і хода, їх характеристика, зв'язок із фізичним та психічним станами людини.
5. Значення різних положень корпусу тіла.
6. Жести та їх інтерпретація. Класифікація жестів.
7. Характеристика різних типів темпераменту на основі методів візуальної психодіагностики.
8. Порівняльна характеристика вікових аспектів людини методами візуальної психодіагностики.
9. Посмішка. Розкриття її функцій в управлінській діяльності.
10. Типологічні особливості людей та їх зовнішні ознаки.
11. Пози та їх характеристика.
12. Вплив на оточуючих за допомогою різних положень тіла.
13. Дистанція у спілкуванні, її типи.
14. Сигнали тіла та загальні характеристики людини.
15. Загальне уявлення про мову тілорухів.
16. Долоні та інформація, яка може передаватися за їх допомогою.
17. Значення жестів, пов'язаних з торканням рук різних частин обличчя.
18. Руки як бар'єри.
19. Захисний бар'єр, сформований за допомогою ніг.
20. Основні положення голови.
21. Жести агресивності та готовності до дій.
22. Хірологія як один з напрямків вивчення зовнішніх особливостей людини.
23. Домінування правої півкулі головного мозку і зовнішні психологічні характеристики людини.
24. Домінування лівої півкулі головного мозку і зовнішні психологічні характеристики людини.
25. Вплив на оточуючих за допомогою різних положень тіла.
26. Дистанція у спілкуванні, її типи.
27. Сигнали тіла та загальні характеристики людини.
28. Загальне уявлення про мову тілорухів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет та завдання візуальної психодіагностики.
2. Структура та стан сучасної візуальної психодіагностики.
3. Зв'язок візуальної психодіагностики з іншими науками.
4. Виникнення і етапи розвитку візуальної психодіагностики.
5. Стан розвитку сучасної візуальної психодіагностики.
6. Джерела вивчення візуальної психодіагностики.
7. Основні тенденції розвитку візуальної психодіагностики.
8. Спостереження як основний метод дослідження зовнішніх проявів особистості.
9. Аналіз продуктів діяльності як метод візуальної психодіагностики.
10. Фізіогномічний метод.
11. Графологічний метод.
12. Психогеометричний метод.
13. Хірологічний метод.
14. Морфологічний метод.
15. Кольорові тести.
16. Типологія Е. Кречмера, І. Шелдона, І. Павлова та їх порівняльна характеристика.
17. Візуальна характеристика типів темпераменту.
18. Інтроверти, екстраверти та їх зовнішні прояви.
19. Асиметрія головного мозку та її прояв у зовнішності людини.
20. Сумісність різних типів темпераменту і її врахування у практиці управлінської діяльності.
21. Мімічні особливості людини та їх характеристика.
22. Обличчя людини як об'єкт психологічного пізнання. Фізіогноміка як напрям візуальної психодіагностики.
23. Погляд і його види.
24. Чоло і його інтерпретація у візуальній психодіагностиці.
25. Ніс і його різновиди.
26. Рот і особливості його інтерпретації у візуальній психодіагностиці.
27. Рука людини як джерело знань у візуальній психодіагностиці.
28. Хірологія як один з напрямів вивчення зовнішніх особливостей людини.
29. Рука як джерело психологічної інформації.
30. Форми рук та їх класифікація. Форми пальців та їх значення. Нігті та їх характеристика.

31. Особливості використання знань з дерматогліфіки в галузях народного господарства.
32. Мова тілорухів та її діагностика.
33. Постава і хода, їх характеристика, зв'язок з фізичним та психічним станами людини.
34. Значення різних положень корпусу тіла.
35. Жести та їх інтерпретація.
36. Класифікація жестів.
37. Графологія і пізнання особистості.
38. Поняття графології.
39. Дослідження почерку як метод візуальної психодіагностики.
40. Психофізіологічні засади письма.
41. Основні ознаки почерку та їх психологічна характеристика.
42. Зв'язок почерку з деякими психічними особливостями людини.
43. Почерк і стать.
44. Почерк і вік.
45. Почерк і освіта.
46. Почерк і професія.
47. Почерк і конституція людини.
48. Загальні прийоми при розбиранні почерку.
49. Використання візуальної психодіагностики у практиці ділової взаємодії.
50. Роль візуальної психодіагностики з іншими науками про людину.
51. Основні напрямки візуальної психодіагностики.
52. Урахування даних візуальної психодіагностики у практиці підбору і відбору кадрів при проведенні управлінських нарад.
53. Урахування даних візуальної психодіагностики при проведенні управлінських нарад.
54. Сангвінік і його візуальна характеристика.
55. Холерик і його візуальна характеристика.
56. Флегматик і його візуальна характеристика.
57. Меланхолік і його візуальна характеристика.
58. Домінування правої півкулі головного мозку і зовнішні психологічні характеристики людини.
59. Домінування лівої півкулі головного мозку і зовнішні психологічні характеристики людини.
60. Психологічні статеві відмінності та їх характеристика.

61. Урахування психології статевих відмінностей у практиці управлінської діяльності. Типові помилки.
62. Типологічні особливості людей та їх зовнішні ознаки.
63. Поза та їх характеристика.
64. Вплив на оточуючих за допомогою різних положень тіла.
65. Дистанція у спілкуванні, її типи.
66. Сигнали тіла та загальні характеристики людини.
67. Загальне уявлення про мову тілорухів.
68. Долоні та інформація, яка може передаватися за їх допомогою.
69. Значення жестів, пов'язаних з торканням рук різних частин обличчя.
70. Руки як бар'єри.
71. Захисний бар'єр, сформований за допомогою ніг.
72. Основні положення голови.
73. Жести агресивності та готовності до дій.
74. Сигнали очей та їх значення. Жести та сигнали, характерні для залицяння.
75. Жести власницьких та територіальних претензій.
76. Жести відзеркалення.
77. Поклони, згорблення та їх залежність від соціального статусу.
78. Використання візуальної психодіагностики у практиці ділової взаємодії.
79. Розміщення учасників за столом як засіб ефективної взаємодії.
80. Основні види розміщення людей навколо столу.
81. Вправи для розвитку психологічної спостережливості.
82. Загальні прийоми при розбиранні почерку.
83. Прийоми спостереження за поведінковими реакціями.
84. Використання даних дерматогліфіки у візуальній психодіагностиці.
85. Дерматогліфіка: сутність та загальна характеристика.
86. Зовнішні психологічні прояви типів людей за класифікацією У. Шелдона та Е. Кречмера.
87. Фізіогноміка: визначення та загальна характеристика.
88. Хіромантія: сутність і загальна характеристика.
89. Вплив на оточуючих за допомогою різних положень тіла.
90. Форми рук та їх характеристика.
91. Форми пальців та їх характеристика.
92. Методи візуальної психодіагностики.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРИ

Основна

1. *Айслер-Мерц К.* Язык жестов / Пер. с нем. К. Давыдовой. — М.: ФАИР-ПРЕСС, 2005. — 160 с.
2. *Алифанов С. А.* Основные направления анализа лидерства // Вопросы психологии. — 1991. — № 33. — С. 90–98.
3. *Андреева Г. М.* Социальная психология. — М.: Аспект-пресс, 2000. — 376 с.
4. *Аникеева Н. П.* Учителю о психологическом климате в коллективе. — М., 1983.
5. *Андреева Г. М.* Психология социального познания. — М., 1997.
6. *Ануфриева Н. М., Зелинская Т. Н., Зелинский Н. Е.* Социальная психология: Курс лекций. — К.: МАУП, 2000. — 136 с.
7. *Бобнев М. И.* Социальные нормы и регуляция поведения. — М.: Наука, 1978, — 312 с.
8. *Введение в практическую социальную психологию* / Под ред. Ю. М. Жукова, Л. А. Петровской, О. В. Соловьевой — М., 1996.
9. *Власенко В. В.* Вчителі — учні: психологія взаємних оцінних ставлень. — К., 1995.
10. *Волков И. П.* Социометрические методы в социально-психологических исследованиях. — Л.: Изд-во ЛГУ, 1970. — 88 с.
11. *Десев Л.* Психология малых групп. — М., 1979.
12. *Донцов А. И.* Психология коллектива: Методологические проблемы исследования. — М.: Изд-во МГУ, 1984. — 208 с.
13. *Доценко Е. А.* Психология манипуляции. — М., 1996.
14. *Диагностика социально-психологических характеристик групп* / Под ред. В. Багрянцева. — М., 1999.
15. *Казмиренко В. П.* Социальная психология организаций. — К., 1993.
16. *Карнеги Д.* Как приобретать друзей и оказывать влияние на людей. — К., 1990.
17. *Ковалев А. Г.* Коллектив и социально-психологические проблемы руководства. — М., 1978
18. *Коломинский Я. Л.* Психология взаимоотношений в малых группах: Общение и возрастные особенности. — Минск: Изд-во БГУ, 1976. — 350 с.
19. *Коломинский Я. Л.* Социальная психология школьного класса. — Минск, 1997. — 240 с.

20. Коломінський Н. Л. Психологія педагогічного менеджменту. — К., 1996.
21. Кондратьев М. Ю. Подросток в замкнутом круге общения. — М., 1997.
22. Корнев М. Н., Коваленко А. Б. Соціальна психологія: Підручник. — К., 1995. — 304 с.
23. Кричевский Р. Л., Дубовская Е. М. Социальная психология малых групп. — М.: Изд-во МГУ, 2001.
24. Лидерство: психологические проблемы в бизнесе. По материалам американских исследований / Под ред. Г. Н. Ушаковой. — Дубна: Фемекс, 1997. — 176 с.
25. Лозанов И. Д. Руководитель в трудовом коллективе. — М., 1989. — 76 с.
26. Лутошкин А. Н. Эмоциональные потенциалы коллектива. — М., 1988.
27. Лутошкин А. Н. Как вести за собой. — М.: Просвещение, 1978.

Додаткова

28. Майерс Д. Социальная психология. — СПб., 1999.
29. Максименко С. Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методологія, методи, програми, процедури. — К., 1998.
30. Морено Дж. Социометрия: экспериментальный метод и наука об обществе. — М., 2000.
31. Методология и методы социальной психологии / Под ред. Е. В. Шороховой. — М.: Наука, 1977. — 248 с.
32. Обозов Н. Н., Щёкин Г. В. Психология работы с людьми. — К., 1990.
33. Павленко В. М., Таглін С. О. Етнопсихологія. — К., 1999.
34. Парыгин Б. Д. Социально-психологический климат коллектива. — Л., 1981.
35. Петровский А. В. Социальная психология коллектива. — М., 1983.
36. Петровский А. В., Шпалинский В. В. Социальная психология коллектива. — М.: Просвещение, 1978.
37. Платонов Ю. Н. Психология коллективной деятельности. — М., 1990.
38. Практикум з соціальної психології. Навч.-метод. посіб. / За ред. Л. В. Долинської. — К., 2001.
39. Реан А. А., Коломинский Я. Л. Социальная педагогическая психология. — СПб., 1999.
40. Визуальные тесты: Сб. / Сост. Г. Щёкин. — К., 1992.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Актуальні проблеми загальної та візуальної психодіагностики”	3
Зміст дисципліни “Актуальні проблеми загальної та візуальної психодіагностики”	4
Теми контрольних робіт	8
Список літератури.....	12

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Л. С. Тоболіч*
Комп'ютерне верстання *А. А. Кучерук*

Зам. № ВКЦ-3935

Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний.

Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008